PANAIT ISTRATI

VIAȚA LUI ADRIAN ZOGRAFI

Ediție îngrijită, prezentare și note de
ALEXANDRU TALEX

EDITURA MINERVA
București — 1983

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Cu prezentul volum, încheiem ediția propusă: *retipărirea operelor lui Panait Istrati, traduse de el însuși în limba maternă.*

În paginile ce urmează au fost incluse:

— Ultimul ciclu al operei istratiene: *Viața lui Adrian Zografi*, din care Panait Istrati a tradus cărțile *Casa Thuringer*, *Biroul de plasare* și *În lumea Mediteranei — apus de soare.*

Aceste cărți sînt ca și inedite pentru cititorul nostru de azi, nemaifiind retipărite de-aproape o jumătate de secol!

Am inclus în acest ciclu și povestirea *Musa*, scrisă de autor direct în românește, în anul 1925. De ce? Musa este personajul central al volumului *În lumea Mediteranei — răsărit de soare*, în care Panait Istrati povestește peripețiile primelor sale vagabondaje prin Egipt. Cum însă acest volum n-a fost tradus de autor, am socotit util să publicăm nuvela *Musa*, apărută în *Viața românească*, mai ales că personajul era scump inimii lui Panait Istrati și ar fi fost păcat să lipsească.

— A doua secțiune a volumului grupează patru profesiuni de credință: *Trecut și viitor, Crezul meu, Cum am debutat eu* și *Între artă și dezrobire*, în care Panait Istrati se prezintă cititorului român, lămurindu-l ce iz va avea arta sa și cui se adresează. Aceste pagini au fost luate din volumul *Trecut și viitor*, apărut în 1925 și care marchează debutul său ca scriitor român. Un „debut" contestat de unii, din păcate, și în zilele noastre.

Tot în această secțiune se află și dramaticele *Pagini de carnet intim*, scrise în august 1934, cînd împlinea cincizeci de ani, sărbătoriți în „liniștea deplină" a confraților români.

Pentru cititorul de azi va fi pasionant și instructiv să afle — prin intermediul acestui *carnet intim* — de unde a pornit acest vagabond de geniu, ce trepte a urcat în viață, cum le-a urcat și cu ce s-a ales pînă la urmă.

— În a treia secțiune a volumului se află patru manuscrise publicate postum : *Evadatul de peste Rhin, Moș Popa* și *Frații săraci* (din vremea cînd vagabonda flămînd prin Elveția „cea mai frumoasă țară din lume") și *La un „raccord"*, care reconstituie un episod puțin cunoscut al biografiei sale. La o lună după apariția *Chirei*, în revista *Europe*, cînd ziarele nu mai conteneau cu laudele, Gorki al Balcanilor lucra ca... zugrav la Paris, istovindu-se zece ore pe zi...

La *Addenda*, ca și în volumul precedent, reconstituim biografia fiecărei cărți în parte, întregită cu referințe critice și repere bibliografice. Atîtea cît sînt sau ne-au stat la îndemînă. Ne-am străduit să comunicăm un volum cît mai mare de informații despre acest scriitor, venind astfel în sprijinul cercetării literare despre viața și opera sa, destul de săracă în rezultate concrete pînă acum.

Tot la *Addenda*, a fost inclusă — în traducerea noastră — celebra *Prefață la Adrian Zografi*, cunoscută doar din auzite de marele public cititor de la noi. (El n-a tradus-o în ediția română a *Casei Thuringer*, unde a scris doar o succintă „introducere", în care explică : „Aș fi avut multe de spus în această introducere. Reaua stare a sănătății nu mi-o îngăduie. Lucrez, măcinat de febră și silit de nevoia de a-mi cîștiga pîinea").

Panait Istrati a scris această „prefață" întîi la Brăila, într-o primă formă. În vara anului 1932 el se retrage la Mînăstirea Neamț, pentru îngrijirea sănătății și continuarea operei. Aici el reface finalul prefeței, scrisă la Brăila, adăugîndu-i rechizitoriul făcut artelor și artiștilor din epocă, precum și pledoaria „omul care nu aderă la nimic". Partea rămasă nepublicată, din *Prefață la Adrian Zografi*, s-a păstrat pînă în zilele noastre inedită. Acest text l-am inclus la *Addendă*, deoarece reconstituie secvențele dramatice ale înapoierii sale în țară, în 1930, la Brăila, cele ce s-au întîmplat cu el și cei ce-l „iubeau foarte mult".

*

Înainte de-a ne despărți, se cuvine să mulțumim gazdelor noastre — Editura Minerva — care ne-a ajutat să valorificăm, prezentînd în două volume masive moștenirea literară a lui Panait

Istrati, lăsată pînă acum de izbelişte. Am avut şansa unei colaborări perfecte, a unei unităţi în intenţii, care au asigurat succesul acestei ediţii ce repară o nedreptate şi cinsteşte memoria acestui scriitor al nostru, fără pereche în literatura lumii.

Mă plec cu recunoştinţă şi „îmi scot căciula în faţa mulţimii de jos, în faţa acestei Sahare cotropitoare de valori umane“ (cum spunea Panait), care a umplut librăriile, înghesuindu-se ca să aibe „o carte scrisă de mîna lui Panait Istrati“...

E un omagiu public, de proporţii şi meritat, adus acestui scriitor, de poporul din care se trage, căruia i-a rămas credincios pînă la moarte. Este, în acelaşi timp, şi un îndemn pornit din inimă pentru noi, ca să stăruim în continuare...

ALEXANDRU TALEX